

University of Groningen

Kulturell förståelse underlättar kommunikationen

Strandberg, Janine Astrid Elvina

Published in:
Språkbruk

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2019

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Strandberg, J. A. E. (2019). Kulturell förståelse underlättar kommunikationen. *Språkbruk*, 2019(2), 46-49. [2/2019].

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Språkbruk

2/2019

Janine Strandberg

Kulturell förståelse underlättar kommunikationen

Det vi anser höra till god kommunikativ kompetens, till exempel då det gäller hälsningsfraser, pauser i konversationer eller småprat med främlingar, styrs av vår egen kulturella bakgrund. Dessa skillnader i kommunikationsstil kan dock lätt leda till missförstånd i interkulturell kommunikation.

Kommunikativ kompetens i vårt modersmål är något som vi sällan tänker på, medan kommunikativ kompetens i ett främmande språk är en viktig del av språkutbildningen. Att lära sig ett främmande språk handlar inte bara om att lära sig grammatik och uttal: det handlar också om att förstå kulturella skillnader, till exempel hur direkt eller indirekt man förväntas vara i en diskussion eller hur man använder pauser i ett samtal. Denna artikel fokuserar på kulturella skillnader i språkanvändning, dvs. de strategier som används för att uttrycka sig korrekt och för att vara artig i olika kulturer. Att se på interkulturell kommunikation ur ett finländskt perspektiv är speciellt intressant, eftersom det finska språket och den finska kulturen ofta används som exempel som avviker från största delen av Europa och västvärlden.

Vårt tanke sätt beror på vår kulturella bakgrund

Den kultur som vi växer upp i påverkar våra tankar, våra värden och vår uppfattning om världen omkring oss. Samhället omkring oss påverkar vad vi betraktar som "normalt" beteende, och inte minst vilken kommunikationsstil vi använder. Tack vare teknologiska framsteg inom både kommunikationsteknik och transport finns det i dag större chans än någonsin att en person får uppleva interkulturell kommunikation. I interkulturell kommunikation händer det ofta att de två samtalsparterna talar olika språk, men även om man har ett gemensamt språk kan det ske missförstånd. På grund av kulturella skillnader räcker det inte alltid med att man har ett gemensamt språk, utan man måste också ha förståelse för de olika sätt som språket används på. Det är viktigt att kommunikativ kompetens diskuteras inom språkutbildningen, eftersom det är lättare att undvika pinsamma eller förolämpande missförstånd inom interkulturell kommunikation om man är medveten om den andra partens kulturella kommunikationsstil.

Finland: ensamvargen

I internationella sammanhang beskrivs det finländska sättet att kommunicera ofta som tystlåtet och nästan motvilligt: man lyssnar tyst på den som talar, ibland helt utan att avslöja med ord eller miner att man hör det som sägs. I boken *Finland: Cultural Lone Wolf* (2011) beskriver Richard Lewis kulturen i Finland som en kombination av både västeuropeiska och asiatiska värden. Enligt Lewis sätter man i Finland värde på logik och bestämdhet, och saker och ting uppfattas ofta som svartvita, vilket är typiskt för många länder i väst. Detta tankesätt kombineras dock med ett eftertänksamt och återhållsamt sätt att uttrycka sig, som i länder som Japan och Kina. Denna diskrepans mellan ett direkt tankesätt och ett indirekt och nästan tveksamt sätt att kommunicera kan orsaka många missförstånd då finländare umgås med personer från andra språkkulturer.

Den tysta finnen

Då jag studerade lingvistik i Storbritannien och i Nederländerna jämfördes ofta den finska användningen av långa pauser i samtal med andra språk som till exempel engelskan, där långa pauser ofta känns pinsamma. *Den tysta finnen* är alltså en seglivad stereotypi, och finländares långa pauser och bruk av tystnad i konversationer används ofta som exempel inom språkforskning. I Finland används tystnader och pauser frikostigt i samtal, till exempel för att begrunda det som sagts eller tänka över det som ska sägas härnäst. Om man inte har något meningsfullt att säga, anses det ofta vara bättre att inte säga något alls. Detta tankesätt är helt annorlunda än till exempel i Storbritannien, där tystnader i samtal tyder på ett misslyckande i kommunikationen, och därför gör att båda parterna känner sig besvärade.

Uppbackningar

Likt tystnader och pauser är användningen av *uppbäckningar* något som ofta skiljer den finländska kulturen från andra kulturer i Europa. Uppbackning är en kommunikationsteknik som lyssnaren i en konversation använder för att visa talaren att hen är uppmärksam. Lyssnaren kan använda allmänna ljud som *uh-huh* eller *mmhmm* för att visa uppmärksamhet, eller till exempel utbrista *Oj!* för att uttrycka överraskning. Även om någon form av uppbäckning existerar i alla språk, har olika språk olika normer för hur mycket denna teknik används. I artikeln *The Silent Finn* (1985) studerade Jaakko Lehtonen och Kari Sajavaara uppbäckningar och upptäckte att de används märkbart mindre i finskan än i centraleuropeiska språk eller i engelskan. I finskan används uppbäckningar i någon mån i informell och engagerad kommunikation, men för mycket uppbäckning anses ofta vara påträngande. I allmänhet används uppbäckningar mycket mindre i en finsk diskussion än till exempel i en diskussion mellan amerikaner eller spanjorer. Medan en finländare visar uppmärksamhet genom att tyst lyssna och låta den andra tala till punkt, visar en amerikan uppmärksamhet genom att ofta använda uppbäckningar eller till och med avbryta den andra för att kommentera.

För mycket uppbäckning anses ofta vara påträngande.

Eftersom långa pauser och tystnader och uppbackningar tolkas på så olika sätt i olika språkkulturer, kan dessa lätt orsaka pinsamma situationer. I ett samtal mellan en amerikan och en finne kan amerikanen kanske tro att finnen inte är intresserad av diskussionen, eftersom hen svarar långsammare eller är tyst emellanåt. Å andra sidan kan finnen tycka att amerikanen talar för mycket och är oartig eftersom hen inte låter finnen tala till punkt.

Den finländska kommunikationsstilen är något av en blandning mellan västlig och asiatisk kommunikation: finländare sätter värde på logik och bestämdhet som många västlännder, men kombinerar det med ett eftertänksamt och återhållsamt sätt att kommunicera, som i till exempel Japan och Kina.

KUVA: Pixabay

Hälsningsfraser, småprat och ärlighet

Traditionellt har småprat inte varit särskilt vanligt inom den finländska språkkulturen, eftersom man oftast förväntas tänka sig för innan man talar och framför allt mena det man säger. Jag har flera gånger hört finländare klaga på att briter eller amerikaner alltid frågar hur det går, men att de aldrig lyssnar på svaret. Denna irritation beror dock på ett missförstånd som baserar sig på skillnader i både hälsningsfraser och i användningen av småprat i Finland och i den anglosaxiska världen.

I den anglosaxiska världen upprätthåller man solidaritet med varandra genom att småprata.

I Storbritannien hälsar butiksbiträdet eller bartendern ofta på en kund med *Hi, how are you?* ("Hej, hur går det?"). Denna fråga har dock inte samma betydelse som när en bekant frågar en hur det går, utan är bara en hälsningsfras som man snabbt förväntas svara "Bra" på. Ofta fortsätter man sedan småprata med butiksbiträdet eller bartendern, åtminstone så länge som det tar att genomföra affären. I den anglosaxiska världen och andra liknande kulturer upprätthåller man solidaritet med varandra just genom att småprata, även om diskussionen bara handlar om ytliga ämnen, som till exempel vädret. I den nordiska och speciellt i den finska kulturen är småprat å andra sidan mindre viktigt. Det anses sällan nödvändigt att småprata med någon man inte känner, och onödigt småprat kan till och med uppfattas som falskt. Därför frågar aldrig butiksbiträdet hur kunden mår, medan butiksbiträdet i Storbritannien eller Nordamerika bara använder frågan som en artig hälsningsfras och egentligen inte lyssnar på svaret.

Om en person lovar något, förväntas det att hen gör som hen sagt.

Den traditionellt finländska idén att man helst bara ska tala om man har något meningsfullt att säga kopplas även till ärlighet: om en person lovar något, förväntas det att hen gör som hen sagt. Detta kan leda till problem i interkulturell kommunikation då man umgås med personer från kulturer där sanning och lögn inte är lika svartvita. I Japan ger man till exempel aldrig direkt avslag på ett förslag, utan en affärspartner kan säga att hen ska "tänka på saken" eller "göra sitt bästa", då de i verkligheten förkastar förslaget. En japan undviker på så sätt att direkt vara oartig genom att säga "nej", medan en finländare kan tycka att det är ohyfsat att låtsas att man ska göra sitt bästa om man inte tänker göra det på riktigt.

Variation inom olika samhällen

Även om personers beteende i varje samhälle varierar stort, är det viktigt att inse att normer inom språkanvändning och kommunikation alltid är relativa, och kan variera från kultur till kultur. Alla finnar är inte tystlåtna lika lite som alla briter älskar att småprata, men samhället framhäver och normaliserar vissa språkbeteenden. Vår syn på hur man ska uttrycka sig, om man ska vara direkt eller indirekt, tala mycket eller lite, vara medgörlig eller ärlig, härstammar från våra egna samhällsnormer. I dagens värld, där vi så ofta kommer i kontakt med personer från andra kulturer till exempel på jobbet, i butiken eller via internet, är det viktigt att vi är medvetna om den här typen av skillnader. Kommunikativ kompetens utgår inte bara från att vi själva förstår varför vi ibland blir missförstådda utomlands, utan också från vi har överseende med andra som gör pragmatiska tabbar i ett främmande språk eller en främmande kultur.

Janine Strandberg

Skribenten är doktorand i sociolingvistik vid Riksuniversitetet i Groningen i Nederländerna.

